

„Talán mert most nem fáj, hiába szomorú” Papp Dénes: *Csóva*, Magyar Napló Kiadó, 2017.

Fekete-fehér kalászmezőben rohanó, elmosódott alakok, egyszerű betűtípus, hátul rövid részlet az egyik novellából, a cím azonban sárgával kiemelt: *Csóva*. Ahogy kezünkbe vesszük Papp Dénes kötetét, nem tudjuk levenni szemünket erről a sárga „fényben” úszó szóról, hiszen a konnotációs töprengés olyan széles spektrumát indukálja, hogy már akkor elkezd spekulálni az egyszéri irodalomszerető, amikor még ki nem nyitotta a könyvet.

A publikált 17 novella az elmúlt 15 év termése, a sokoldalú (tanárként, irodalmárként, dalszerzőként egyaránt tevékenykedő), miskolci születésű Papp Dénes pedig nem a címmel bizonyítja egyedül, hogy még a műfaj berkein belül is mennyire gondosan választja meg a szavait. Novellákhoz képest is a gazdaságosság fémjelzi munkáit, az elemi kimondás egyszerűsége és ereje gravitálja az egyes történeteket és magát a válogatást is.

Papp figurái sokszor kiszolgáltatott, kitörni nem tudó karakterek. Visszatérő motívumai a paraszti, illetve vidéki lét, a menekülés és a magány, amiket sokszor bibliai allúziókkal emel kimond(hat)atlan mélységek fölé. Itt nincsenek legkisebb fiúk és tündérmesék, elnyomott tehetségek, szélesvásznú élet-sorsok, de elrugaskodott kegyetlenkedés vagy monumentális igazságtalanság sem. Élet van, minden szagával és ízével, esendőségével és felelősségével.

Az *Üsse kavics!* Ádámja és Indiánja a kollégiumból kiszökve kissé valóban a bajt keresi: isznak, kötekednek, és közben a többszörösen nehezített árva-féltárva lét útkereső, illetve utat nem kereső, csel-lengő-kongó szótlansága rajzolja körül ezt a mai napig aktuális és érvényes, már-már tradícióvá érő, és mostanra egyre csak fokozódó problémát.

A *Jómadarak* című írás iskolapéldája a magyar *kisreálnak* (már-már az lehet az érzésünk, hogy éppen tegnap hallottuk valamelyik ismerősünktől az esetet): a történet középpontjában a dörzsölt vállalkozó áll, aki nem jelenti be alkalmazottait (főhőseinket), és utána őket vádolja meg telefonlopással, és persze az évek rutinja megtanítja az olcsó (nejlon) pszichológiára is: zsarolással próbálja egymás ellen kijátszani őket.

„– Úgy gondolom, a legkevesebb, hogy megszabadulunk a tolvajtól. Na persze, ehhez tudnunk kell azt is, hogy ki az. Nos, ebben kérem most együttműködéseketek.

Az étkezöben egy pillanatra kövé vált a csönd.

– Nem muszáj kimondani a nevet, elég rámutatni – szolt újra.”

Persze az évek a fiúkat is megtanították: jobb nem ugrálni... Mégis, a novella igazi tragédiája nem ez, hanem az a vasgolyóként visszamaradt bizalmatlanság és hit nélkülség, hogy nem tudjuk, nem történt-e tényleg lopás, és hogy nem valamelyik főszereplőnk volt-e, aki valóban elkövette.

Pappnak jó érzéke van lényegre törően, egy-egy jól választott szociolektusbeli sajátossággal felskiccelni egymástól gyökeresen eltérő perszónákat. Legyen szó a *Szomorú* című novella átmeneti otthonban élő egyedülálló anyukájáról, vagy a reprezentáció erejét egy paratextuális gesztussal („Jelen írásnak nem szerzője, pusztán szerkesztője vagyok...”) megerősítő *Törődöm* szanatóriumban kezelt én-elbeszélőjének szövegéről.

A gazdaságos tömörségű kispróza néha odáig „fajul”, hogy líraivá sűrűsödnek az érzelmek és a gondolatok az egyes novellákban. A *Füstkarton* „Hogyan mondjam el?” ismétlései, vagy az olyan szekvenciái, mint „Ostromlom a napot, mikor a történet magához nyúl, hogy egy olyan tett maradjon fedetlen, mely szemérmetlenül is szeplőtlen”, már-már prózaverszerűvé formálják a szöveget. Sőt, Papp az abszurdtól sem áll messze, *A feledékeny emberek betegesek* Boris Vian-i reminiscenciának érződhet: megindító, nyers, és mégis öblös humorral lesz olvasmányos.

A kötet elolvasása után is még újra és újra eszünkbe juthat a cím. Mert mi is a csóva? Különböző jelentései átfogó metaforaként szolgálnak a teljes emberi életre, életútra. Hiszen a csóva a szalmából csavart gyújtós, az emberi élet kezdeti, induló szikrája, majd tündöklése üstökösként, és végül a határjelként álló kis gödör vagy halom, mely interpretáns a sír és a halál utáni emlékek erőteljes, pasztikus képét, gondolatát asszociálja. Így jelképezi egyszerre az emberi lét kisszerűségét és nagyszabású mivoltát. A folytonosan zuhanó keserűségben a csoda fel-felvillanó csóvái világítanak reményt ezen a nagy és nehéz úton, reprezentálja azt akár egy bronzkarika vagy egy kapucsínó: „Talán mert most nem fáj, hiába szomorú.”

Varga Viktor

